

Історіографія, джерелознавство та методологія

УДК 71(4УКР-7США)(05)

А.М.Трембіцький

Часопис “Нотатки з мистецтва” (Філадельфія) об’єднання мистців українців в Америці про життєві шляхи і творчу діяльність мистців-подолян

В статті розкрито історію започаткування, розвитку і причин припинення видання мистецького часопису Об’єднання мистців українців в Америці, щорічника “Нотатки з мистецтва” (Філадельфія, 1963–1990), який послідовно “віднотковував” “явища та події в українському мистецтві й духовній культурі” і врешті став значним явищем і подією в мистецькому житті української діаспори в багатьох країнах світу та України, зокрема.

Розкрито внесок україномовного мистецького часопису у висвітлення на його сторінках художнього життя визначних українських мистців-емігрантів, уродженців Поділля, або життя чи творчість яких пов’язанні з подільським краєм. Зокрема, в щорічнику були опубліковані цінні мистецтвознавчі статті про творчу діяльність і мистецьку спадщину української родини мистців-малярів Володимира, Юрія і Оксани Мошинських; про нащадка славетного козацького роду, визначного мистця експресіоністського стилю і великого поета Василя Хмелюка; про одну з “маркантних постатей” західноукраїнського мистецтва в міжвоєнний період Василя Дядинюка; про живописця і педагога Олексу Новаківського; знаного мистецтвознавця, архітектора Володимира Січинського; про мистця-маляра та графіка Софію Левицьку; про автора багатьох краєвидів і портретів, театральних декорацій та костюмів, настінних декоративних “мальовил” Василя Перебийніса.

В статті звернено увагу на те, що на сторінках “престижового і одного мистецького журналу поза межами України” подано цінні відомості про індивідуальні, збірні й тематичні мистецькі виставки Василя Хмелюка, Василя Перебийніса, Володимира Січинського; Ольги Дядинюк, Володимира, Юрія та Оксани Мошинських, Євгенії Туркало-Розгін; про “багату мистецьку хроніку й інформацію про діяльність Української мистецької студії у Філадельфії” та її членів: В. Січинського, В., Ю. та О. Мошинських; оприлюднено

чорно-білі та кольорові репродукції мистецьких праць В.Січинського, Є.Туркало-Розгін, М.Битинського, В. і О. Дядиноків, О.Повстенка, С.Левицької, В., О. та Ю. Мошинських; опубліковано статті-некрологи присвячені пам'яті померлих мистців-подолян: Софії Левицької, Володимира Січинського, Миколи Битинського, Олекси Повстенка, Євгенії Туркало-Розгін, Василя Хмелюка, Володимира Мошинського, Олександра Пащенка.

Зроблено висновок, що “Нотатки з мистецтва” зробили значний внесок у популяризацію українського мистецтва: архітектури, малярства, графічного мистецтва, скульптури, народного й ужиткового мистецтва, творчої спадщини українських мистців, у т. ч. й мистців, вихідців із Подільського краю. Його матеріали є досить цінними для сучасних українських дослідників, адже вони дозволяють у нових аспектах розкрити життєві шляхи, мистецьку діяльність і творчі здобутки подільських мистців, які жили і творили в еміграції.

Ключові слова: часопис, Об'єднання мистців українців в Америці (ОМУА), “Нотатки з мистецтва”, мистці-подоляни, Володимир Січинський, Олекса Повстенко, Софія Левицька, Ольга Дядинок, Василь Дядинок, Василь Хмелюк, Володимир Мошинський, Микола Битинський, Євгенія Туркало-Розгін, Олекса Новаківський, Василь Перебийніс, Олександр Пащенко, 1963–1990 рр.

Мистецтвознавчий періодичний добре ілюстрований часопис Об'єднання мистців українців в Америці (далі – ОМУА) “Нотатки з мистецтва” (Філадельфія) започаткували вісім членів філадельфійського відділу ОМУА за ініціативи Петра Мегика, в подальшому незмінного головного редактора часопису. Засновники часопису з власних коштів утворили видавничий фонд і поповнюваний його з прибутків від продажу часопису, друк ілюстрацій оплачували самі автори, а якщо репродукувалися твори померлих мистців, тоді видатки покривалися з видавничого фонду або сплачувалися фундаторами. Для його видання в останні роки залучалися кошти Української шадниці, Мистецької фундації ім. А.Кирилюка [1, с. 2] та ін. Відомий український мистецтвознавець із Торонто І.Кейван у статті “35 літ праці мистців у Філадельфії” (1985) пише, що заходами ОМУА виходив “друком на Божий світ” “одинокий український періодик”, щорічний мистецький журнал “високої якості під кожним аспектом”, присвячений виключно образотворчому мистецтву [2, с. 61].

“Нотатки з мистецтва”, “дитя”, велика турбота й “життєве призначення” П.Мегика, роблять велику роботу. Перше число часопису побачило світ у травні 1963 р. і планувалося видавати декілька чисел на рік, однак через різні обставини щороку виходило по одному числу, лише в 1966 і 1968 рр. по два [1, с. 2; 2, с. 61]. Обсяг часопису та його наклад щораз зростали від 500 примірників на 48 сторінках до 1000 – на 100 сторінках, практично подвоївся ілюстративний матеріал. Не зважаючи на складні еміграційні умови, тематика щорічника “була дуже багата й многогранна”, висвітлювалися майже “всі галузі з ділянки образотворчості, почавши від архітектури й скульптури, почерез малярство й графіку, аж до кераміки й прикладного мистецтва” [2, с. 61].

Таким чином, часопис упродовж 1963-1990 рр., послідовно “відновував” “явища та події в українському мистецтві й духовній культурі” і врешті сам став “явищем і подією в мистецькому житті та мистецтвознавстві”, “зажив слави найшанованішого мистецького видання української діаспори” [1, с. 2].

Історію виникнення часопису, його розвиток і причини припинення розкрили відомі мистецтвознавці з української діаспори П. Андрусів у статті “Вступ” (ч. 1, 1963), “Б’є дванадцята” – (ч. 30, 1990), В. Дорошенко – “Десяте” (ч. 10, 1970), В. Шиприкевич “Оглянувшись назад” – (ч. 25, 1985), Ю. Турченко – “Нотатки з мистецтва” як явище в українському мистецтвознавстві” (ч. 30, 1990) [1, с. 2; 3, с. 124]. До проблеми творення часопису та висвітлення на його сторінках життєвих шляхів і творчої спадщини українських мистців-емігрантів зверталися дослідники з української діаспори П. Мегик (1964) [4], В. Сімянцев (1979) [5], П. Андрусів (1984) [6], І. Кейван (1985) [2], П. Лопата (1987) [7], В. Баран (1988, 1990, 1991) [8; 9; 10], сучасна українська дослідниця В. Карпенко (2008) [1] та інші (1972, 1974) [2; 11].

Знаний мистецтвознавець Ю. Турченко (Франція, 1990) пише, що україномовний мистецький часопис “Нотатки з мистецтва” “завоював собі визнання” та “об’єднав навколо себе поважний гурт” мистців, мистецтвознавців і “шанувальників мистецтва”, які “своєю працею й публікаціями сприяли його розвиткові й успіхові” [3, с. 124]. Часопис маючи головну мету – “висвітлювати художнє життя українців у діаспорі та в Україні”, публікували на своїх сторінках змістовні статті відомих українських мистців, мистецтвознавців та інших дослідників із загальнотеоретичних, історико-біографічних, практично-мистецьких, пізнавально-навчальних проблем [1, с. 2].

Серед них беззаперечний інтерес для сучасних науковців мають оглядові статті С. Гординського “На переломі”; П. Мегика – “За культурне обличчя”; подоланина О. Повстенка – “З рідним народом – до вершин рідного мистецтва” [3, с. 126], Ю. Турченка про сукупну характеристику самого журналу “Нотатки з мистецтва”, де перелічив “цілий ряд цінних та позитивних прикмет” часопису, “в першій мірі його мистецтвознавчі статті та репродукції картин” [10] та ін.

Так, П. Андрусів у статті “Огляд українського мистецького життя в ЗСА” [3, с. 126; 6] пише, що українське образотворче мистецтво є “однією з активніших галузей культурно-творчих процесів нашої збірноти в діаспорі”. Автор зауважує, що важливими центрами українського мистецького життя були: Львів, в якому жили і “творчо проявлялося чимало чільних мистців”, у т. ч. П. Холодний старший, подоляни О. Новаківський, О. Повстенко; Прага, де навчалися й творили українські мистці, в т. ч. П. Холодний молодший; Варшава, де в мистецьких школах та академіях студіювала українська молодь, у т. ч. П. Мегик, Н. Хасевич, П. Холодний молодший; Краків, де в академії мистецтв училися українці, серед них подолянин О. Новаківський [6, с. 15-16], В. Хмелюк, В. Перебийніс [13, с. 11]; Париж, де українські мистці “пробували шукати признання і слави”, серед них подоляни С. Левицька, В. Хмелюк, В. Перебийніс [6, с. 16]. По закінченні Другої світової війни значна частина відомих українських мистців емігрувала в США.

10 травня 1952 р. у Нью-Йорку 25 українських мистців-емігрантів створили ОМУА. На перших своїх зборах головою ОМУА обрали знаного скульптора С. Литвиненка, а заступниками В. Січинського і С. Гординського, секретарем Ю. Соловія, скарбником І. Паливоду, членами головної управи П. Холодного-мол., М. Черешньовського, М. Радіша, П. Андрусіва, І. Кучмака [6, с. 17; 14]. На цих зборах була присутня О. Дядинок, дружина відомого мистця подолянина В. Дядинока. ОМУА “стало найактивнішим центром, до якого тяжіли” українські мистці з Австралії, Аргентини, Венесуели, Іспанії, Канади, Німеччини, США, Франції, що брали участь в річних, індивідуальних і збірних виставках, багатьох “важних культурних подіях”. Члени ОМУА, в т. ч. й подолянин О. Повстенко, були досить активними при побудові пам’ятників Т. Шевченку у Вінніпегу, Вашингтоні, Буенос-Айресі [6, с. 17-18].

Значну цінність мають загальнотеоретичні та суто мистецькі статті Є. Блакитного “Національне та інтернаціональне в мистецтві” і “Сучасні течії в архітектурі”; Є. Гринишина – “Проблема нашого церковного будівництва в ЗСА”; В. Кричевського – “Розуміння українського стилю”; П. Мегика – “До джерел”; П. Палашевського – “Може до церкви – на вечерю”; С. Рожка – “Що виявляє нам живопис” і “Мистецтво і традиція” [3, с. 126; 11]. А також О. Тарнавського про 48 Конгрес міжнародного об’єднання письменників ПЕН [7]; С. Гординського про твори “сучасних малярів України, як самостійної групи, але не включеної в збірні союзні виставки, де їх національність не є згадана”; В. Шиприкевича про українську церковну архітектуру, де описано “дерев’яні та муровані церкви, передаючи їх історичний розвиток, змінливість їх архітектурних стилів, від первинних турецьких, через ренесанс, барокко, яке описує докладно, до класицизму, і вкінці до опису церков, під впливом романтизму почали знову включати форми давніх церков”, а також висвітлено внутрішнє оформлення церков [9] та ін.

Подолянин О. Повстенко в статті “З рідним народом – до вершин рідного мистецтва” (1966) подав “роздуми про українську еміграцію, її вплив (спорудження пам’ятників Шевченку у Вінніпезі та Вашингтоні тощо) на свідомість підсоветських українців (видання в Україні замовчуваних клясиків укр. літ.) та про значення її у творенні національних культурних цінностей і збереженні мистецьких традицій” [15, с. 5-9]. А в статті “Мистецька данина Шевченкові у творчості київських графіків” (1966), зробив “огляд альбомів з творами київських графіків, виданих в Україні до 150-річчя від дня народження Т. Шевченка” [16, с. 49-55].

Варто зауважити, що П. Мегик у статті “За рівень культурних явищ”, присвяченій 15-літтю масового переселення українців до Америки після Другої світової війни, пише, що “рятуючи загрожене фізичне існування, мало хто завважує зниження загального культурного рівня”, а українмова діаспорна преса “надто захвалює деякі мистецькі події – виставки або виступи мистецько-хорових колективів; переймається низькою якістю друкованої продукції – святочних карток, запрошень, каталогів”, але чомусь преса не “звертає увагу на проблеми, що стоять перед організаціями мистців”, у т. ч. й ОМУА. На сторінках часопису

автор закликав “меценатів до цілком конкретної справи – видання праць В.Січинського”, який “залишив ряд рукописів, готових до видання”. Серед них дуже цінна праця “Словник українських мистців, архітектів, будівничих-майстрів”, які будували дерев’яні церкви, майстрів українського золотарства, гончарів і ін. – від княжої доби до наших часів”. Ця праця, – це “свідectво культурної сили даного народу”. Її видання, – це “монумент на десятки років і поколінь” [17, с. 9].

У 1966 р. П.Мегик, тобто після смерті “послідовного дослідника багатьох ділянок української мистецької культури” В.Січинського, надрукував його працю “Сучасна українська книжна графіка”, яка була написана в 1946 р. у Німеччині [18, с. 37]. При цьому П.Мегик у післямові до праці зазначив, що на теренах “післявоєнного поселення багато мистців, які сформувалися ще в Європі, розширили свою мистецьку працю в ділянці книжної графіки, або з’явилися нові” [18, с. 38]. В.Січинський висвітлюючи історію української книжної графіки вказує, що “ніщо не постає зі звичайного випадку чи примхи, все є наслідок попередніх досягнень, минулих культурних надбань, синтеза давніших витворів, поглиблених та удосконалених новітньою творчістю”. І великий розквіт сучасної графіки, на думку вченого, “зумовлюється попередніми досягненнями і глибокими культурними переживаннями, що губляться в глибині віків” [18, с. 15].

У праці дослідник подав стислі характеристики українських мистців-графіків: М.Алексієва, типового графіка книжної обкладинки з “суворою клясичною формою і виробленим друкарським шрифтом” “ренсансового стилю” [18, с. 21]; П.Андрусіва, плодовитого мистця-ілюстратора багатьох книжок, майстра “фігуральних рисунків навіть при найскладніших композиціях” в українській графіці [18, с. 38]; В.Баляса, автора книжної графіки і дереворитів на теми українського побуту і обрядовості [18, с. 32-33]; М.Білинського, талановитого мистця з певною індивідуальною графічною манерою з “деякими стилістичними шуканнями” [18, с. 36]; М.Бутовича, маляра, гравера і графіка, творця “українського стилю в змісті, формі і манері модерної графіки” з урахуванням “народного побуту, мітології, фольклору та анекдотичного змісту” [18, с. 26]; С.Васильківського, майстра козацького побуту і краєвиду [18, с. 16]; подолянина Володимира Гагенмейстера, одного з небагатьох графіків, що “дав цінні тонові і кольорові автолітографії з краєвидами і архітектурними пам’ятниками Кам’яця” і “неабияк прислужився до культури української книги своїми бібліофільськими виданнями Мистецько-промислової школи” з українського народного мистецтва [18, с. 25-26]; Я.Гніздовського, мистця “нових інспірацій, зачерпнених зі старого українського мистецтва та нових стилістичних і технічних засобів, які надають його працям свіжості та оригінальності” [18, с. 36]; С.Гординського, майстра досконалого відчуття українського стилю і духу минувшини в книжній графіці з “класичним трактуванням сюжету та вишуканою формою графічної мови” [18, с. 28]; М.Григорієва, графіка “великого поступу” в книжній графіці, який відповідно передає “характер дійових осіб та стилістичні особливості тієї доби, яку змальовує літературний твір” [18, с. 33]; М.Дмитренка, відомого маляра-оформлювача книги у виразному українському стилі з враженням “справді української формо-

творчості” [18, с. 34-36]; подолянина Василя Дядинюка, визначного українського маляра і гравера, що плевав книжну графіку [18, с. 28]; А.Ждахи, майстра чисто-малярського народницького напрямку з етнографічним трактуванням сюжету, який одним із перших “застосував український народний орнамент до оздобу книжки, зокрема обкладинок” [18, с. 16]; І.Їжакевича, майстра “ідилічно” трактованих образів з козацького і селянського побуту [18, с. 15]; В.Касіяна, одного з найбільших сучасних граверів, що своїми різноманітними техніками започаткував “зовсім нову сторінку в українській гравюрі” [18, с. 34]; П.Ковжуна, маляра, графіка, організатора мистецького життя “поза межами досягу “братньої руки”, мистецького критика і найоригінальнішої постаті в українському мистецькому житті 20–30-их років ХХ ст. [18, с. 26]; Е.Козака, графіка-ілюстратора з яскравим “чисто-українським гумором” з перевагою “гротескового елемента” [18, с. 28]; Г.Колцуняка, майстра чисто-малярського народницького напрямку з етнографічним трактуванням сюжету, дослідника народного мистецтва Гуцульщини [18, с. 16]; В.Конашевича, званого мистця в “царині кольорової літографії”; О.Кравченка, майстра чудових екслібрисів та ілюстрацій у деревориті й офорті зі своєю оригінальною манерою різьблення, з незвичайною гармонійністю і гармонією форм; В.Кричевського-старшого, відомого і заслуженого мистця книжної графіки в українському стилі, що ґрунтується на бароковій українській гравюрі та народній орнаментіці [18, с. 18]; Б.Крюкова, званого графіка з “легким рисунком і делікатним штрихом лінії” і своїм “супрематичним трактуванням деяких ілюстрацій” [18, с. 21-22]; О.Кульчицької, “сеньйори сучасного українського граверства”, ілюстратора дитячих книжок, де “змальовує з невідомим реалізмом неволю України в образі бідних дітей, в драматичних і дещо символізованих рисунках страждань і душевних переживань” творених “під безпосереднім враженням природи”, особливо з “тонко відчутною психологією дитини” [18, с. 17-18]; О.Куриласа, ілюстратора дитячих книжок; П.Лапина, реалістичного маляра чисто-малярського народницького напрямку з етнографічним трактуванням сюжету, незрівняного майстра ілюстрації з тваринного світу [18, с. 16]; М.Левицького, майстра-графіка з “вишуканою гармонією та свіжістю задуму” та прекрасним відчуттям українського стилю [11, с. 33-34]; О.Литвиненка, званого майстра книжної і промислової графіки, його обкладинки, екслібриси, ілюстрації та видавничі знаки, це “зразки зрівноваженої композиції, гармонії і графічної декоративності” [18, с. 18]; Р.Лісовського, майстра розважної і продуманої в загальних графічних принципах книжної графіки в стилі українського барокко; Л.Лозовського, молодого майстра “староукраїнської мініатюри і народної керамічної орнаментики” в модерній книжній графіці [18, с. 21]; Г.Мазепи, мистця “легкого рисунку в дусі французької школи”, що “спрощує форму до найвищого ступеня, часто в дусі примітивів” які “більше наближаються до стилістичного розв’язання в дусі української школи”; П.Мегики, майстра “вишукано-простих і гармонійних композицій обкладинок, де яскраво виступає український стилістичний елемент” [18, с. 33]; М.Михалевича, майстра лаконічного і простого “графічного вислову” [18, с. 32]; С.Наліпінської-Бойчук, графіка

якої базується на “народних примітивних і старому українському граверстві” [18, с. 24]; Ю.Нарбуга, основоположника сучасної української графіки, її ідеолога і найяскравішого виразника, мистецького генія в графічному мистецтві, що створив “наскрізь своєрідну і глибоко національну книжну графіку і графіку державних знаків” [18, с. 18] “нарбутивського стилю”, що повсякчас нагадує “про життєздатність і непереможність української культури і українського руху” [18, с. 20-21]; Г.Павловича, званого майстра-графіка гумористичного трактування казкового елементу тваринного світу [18, с. 16]; І.Падалки, найоригінальнішого гравера і блискучого стиліста, “що тонко відчував українське народне мистецтво” [18, с. 24]; А.Петрицького, відомого модерного графіка, званого мистця з театрального оформлення та театрального костюма [18, с. 21]; О.Рубана, майстра-врутгоза мініатюрних дереворитів, у т. ч. кольорових [18, с. 24]; М.Самокиша, славетного графіка-баталіста [18, с. 16]; О.Сахновської, найвизначнішого гравера із власним стилем і способом різьблення деревориту з “м’яким штрихом та тонкою, еластичною лінією” [18, с. 24-25]; А.Середі, особливо своєрідного мистця української книжної графіки, знавця поліграфічного мистецтва [18, с. 21]; О.Сластьона, одного з найвизначніших представників романтично-народницької школи [18, с. 16]; М.Стефановича, оригінального мистця-ілюстратора [18, с. 26]; А.Страхова, відомого графіка і “плакатиста” [18, с. 22]; О.Судомора, майстра чисто-малярського народницького напрямку з етнографічним трактуванням сюжету, стилізатор казкових ілюстрацій [18, с. 16]; Н.Хасевича, майстра шрифтів в українському стилі [18, с. 32]; П.Холодного-молодшого, оригінального мистця у змісті та формі, з “елегантною і легкою лінією” [18, с. 26-28]; П.Холодного-старшого, оригінального мистця з “глибокою настановою та науководослідницьким підходом до різних малярських проблем”, який створив оригінальні концепції з “глибоким розумінням української минувшини, головне візантійсько-романської доби” [18, с. 26]; В.Цимбала, видатного графіка з індивідуальною манерою і стилем [18, с. 32] та ін. Усі згадані мистці-графіки “належать до різноманітних мистецьких напрямків і шкіл та дають цілу скало індивідуальних відмін”, але спільною рисою у “манері рисунку та формальному сприйманні зовнішнього світу” є національна приналежність мистців [18, с. 18]. Нам “не бракує талантів і першорядних сил, – стверджує В.Січинський, – тільки вони хронічно не знаходять відповідних умов для своєї праці та не мають змоги вповні розвернути свого діяльність” [18, с. 37].

Часопис також публікував статті, матеріали й спогади про життя окремих мистців, подавав огляди їхньої творчої діяльності та мистецької спадщини. Зокрема були опубліковані характеристики творчості митців з української діаспори – М.Дмитренка і М.Дольницької (1970), Я.Гніздовського (1983), Ю.Кульчицького [3, с. 125] та ін. А також статті С.Рожка [3, с. 125; 10], В.Жили [19; 20] та І.Райнера, про відомого діаспорного мистецтвознавця, мистця, педагога і редактора журналу, уродженця Буковини П.Мегика; І.Райнера [21] і В.Шиприкевича про скитальський шлях визначного мистця-скульптора скульптора В.Сім’янцева; про латвійського мистця Я.Струпуліса, який виконав цілий ряд медалей,

з портретами славних українців, у т. ч. М. Грушевського [10]; О. Безручка-Росса про 100-ліття з дня народження О. Архипенка, одного з “чолових мистців”, “інноватора в конструкції різьби” і творця “нового стилю мистецтва” та мистецької техніки; В. Жили про поліхромію собору Святої Покрови в Мюнхені роботи С. Гординського, де автор подав “детальний опис іконостасу та ряду релігійних і історичних сцен, які прикрашують стіни церкви”, відзначивши, що в картинах “Київська Митрополія” та “Галицька Митрополія” зображено 41 постать, із них 30, це “автентичні портрети церковних достойників” [8].

Цінні мистецтвознавчі статті подав часопис про успіхи мистців, уродженців Поділля. Зокрема, про українську родину мистців-малярів Мошинських з Денвера (Колорадо), в т. ч. про її голову Володимира, сина Юрія і доньку Оксану, які “здебільша спільно влаштовують малярські виставки і втішаються пошаною та популярністю серед місцевого американського громадянства” [22]; М. Скали-Старицького про нащадка славетного козацького роду, великого мистця і поета Василя Хмелюка [23], збірки “портретів, мертвої природи, квітів, краєвидів” якого “виявляють і довгу терпеливість, і сильну шляхетність мистця, який знає, що нічого гарного не твориться без відповідного часу” [22, с. 47], а його творами, в яких “дійсність показана без зайвих прикрас”, “пишаються і гордяться” музеї Лондона, Люцерни, Львова, Парижа, Стокгольма та інших міст Європи [23, с. 47]; С. Гординського про одну з “маркантних постатей західньоукраїнського мистецтва в період між двома світовими війнами”, подолянина Василя Дядилюка (01.01.1900, с. Лучинець, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл. – 21.01.1944, Відень), який будучи “активно заангажований у визвольній боротьбі, не міг залишитися дома і мусів перейти з рештками української армії” на еміграцію, де під впливом “порівняно сформованих” мистців П. Холодного-старшого, подолянина О. Новаківського та багатьох інших [24, с. 29] активно працював у малярстві та організації мистецьких виставок, заробляв “на прожиток малюванням портретів – реалістичних і кольористично дуже ефектовних, та копіюванням”, “добре співав і, особливо, добре грав на чельо”, добре “знав рисунок і вмів перетворити його в картину”, йому були відомі “всі технічні засоби давніх майстрів”, які “умів їх рафіновано відтворювати” [24, с. 30], а переборюючи “хаос різних супротивних сил” знайшов “власний шлях, власні естетичні й ідейні принципи” [24, с. 31], особливо в “модернізованому візантійському стилі” чи “модернізованому барокко” [24, с. 32], але не копіював, а “свідомо шукав майже академічного реалізму, бо той стиль означав лад серед хаосу поімпресіоністичного малярства”, добре усвідомлюючи, “що саме механічне перенесення старого стилю в сучасність не розв’яже проблеми монументального малярства і що треба шукати тих стичних, що еднають старе з новим” [24, с. 33].

А також опубліковано статті та спогади про життя окремих мистців з України, зокрема В. Кармазин-Каковського про А. Ждаха, Є. Блакитного про Ф. Кричевського, Д. Горняткевича про українського живописця і педагога, подолянина Олексу Новаківського (02.03.1872, с. Слободо-Ободівка, Тростянецький р-н, Вінницька обл. – 29.08.1935, Львів) [3, с. 125], М. Дмитренка про Ю. Михайлова

[11]. Все це сприяло “заповненню певних прогалин в українському мистецтвознавстві” та ознайомленню широкого читача і фахівців, з “творчістю тих українських мистців, діяльність яких в підсоветській Україні замовчується або перекручується з політичних мотивів” [3, с. 125]. Так, уродженець Брацлавщини К.Мазур у статті “Спогад про О.Новаківського” (1986) [7; 25] зауважує, що в 1921–1926 рр. він працював “рисівником” у Національному музеї в Львові, де директором був філолог-славист і знавець церковного мистецтва, професор І.Свенціцький. “Рисівників” у цьому ж музеї було декілька і серед них “Володимир Січинський, архітект”, що “не дуже годився із Свенціцьким і, по деякім часі, покинув музеї і виїхав до Чехії” [25, с. 37]. Музей відвідувало багато різних людей “своїх українців і чужинців”, серед них знані художники П.Холодний-старший, Ю.Могалевський, П.Ковжун, сестри Олена й Ольга Кульчицькі, Л.Гец, М.Анастасівський, А.Монастирський, О.Курилас, які декілька разів влаштовували в музеї виставки свої творів. Лише “два малярі, дуже вже знані” І.Труш і Олекса Новаківський, “в ті часи трималися осторонь”. І.Труш “майже не показувався ніде” і “дуже рідко можна було здібати” його чудові краєвиди на виставках. Дуже оригінальний мистець О.Новаківський “тримався свого помешкання і своїх образів за жадні гроші не годився продавати, хоч мав купців”. Декілька разів улаштував виставки своїх праць “у власнім помешканні, мав великий успіх, як серед українців, так і поляків”. Жив мистець бідно, хоча “міг мати великі гроші за свої образи”, але він завжди казав, що “образи це мої діти, дітей не купують і не продають. Образи купують багаті до своїх хоромів. Я син бідного українського народу і хочу, щоби мої образи дістались тільки моєму народові” [25, с. 37]. Далі К.Мазур зауважує, що прийде той час, коли О.Новаківський, який народився на Брацлавщині, “займе належне для нього місце в історії українського малярства” [25, с. 38].

Крім того, на сторінках “Нотаток з мистецтва” подано короткі відомості про мистців-графіків: Л.Гуцалюка, В.Дорошенка, Х.Зелінську, І.Кейвана, Н.Климовську, Ю.Кульчицького, Б.Певного, Б.Стебельського, Б.Титлу та ін., творчість яких була майже не доступна, або які сформувались як митці вже перебуваючи на еміграції в США [18, с. 38].

Особливо тривало й плідно співпрацював із журналом Володимир Попович (псевдонім “В.Ладизинський”), автор “численних ґрунтовних монографічних статей про творчість українських мистців” [3, с. 124], у т. ч. й про мистців-подолян. Зокрема в праці “Софія Левицька (1874–1937). До 30-ліття смерті” [26] про українського мистця-майлара та графіка Софію Левицьку (09.03.1874, с.Вихілівка, Ярмолинецький р-н, Хмельницька обл. – 20.09.1937, Париж), активну учасницю паризьких Незалежного та Осіннього мистецьких салонів, виставки кубістів “Експозиціон де ля Сексіон д’Ор”, ілюстратора “Альмана де Кокань”, “Вечори на хуторі біля Диканьки” (М.Гоголя), поеми “Ле Серпан” (Поль Валері), твору “Ле жар діне” (Гофруа де Люш), багатьох краєвидів і портретів [26, с. 36–38], зокрема, брата Модеста, О.Шульгіна, власника галереї Самбона та його дружини і двох дітей, вчительки англійської мови, американського туриста,

колекціонера Вінє, жінок із Савої, дочки Ольги та інших, дереворитів до “Жуєнвільського Літопису”, “Ревю Мюзікаль”, “Трезор де ля бібліотек”, графічних праць: “Автопортрет” (шовкодрук), “Свято Купала”, “Амазонки на конях”, “Буря на морю”, “Парк у місячному світлі”, “Винозбір”, “Америка”, а також багатьох екслібрисів [26, с. 40].

У своїй великій “енциклопедичної ширини та докладности” статті “Василь Хмелюк (31.07.1903, с. Березівка, Бершадський р-н, Вінницька обл. – 02.11.1986, Париж)” [13], В.Попович “зачисляє” подолянина, який писав українською та французькою мовами, до “визначних мистців експресіоністичного стилю” [9], що “не позбавлений ні життєвого практицизму, ні своєрідного раціоналізму” [13, с. 14]. На його думку, місце В.Хмелюка “в українському малярстві є серед небагатьох експресіоністів, між якими він висунувся у перший ряд не так психологічним висловом своїх персонажів і композиції, як незвичайно сильними кольорами”. В.Хмелюк, це “неперевершений майстер картин малого формату з поетичними, чудовими квітами, автор сильних композицій з людськими фігурами, співець і шанувальник жіночої принади, маляр казкових ліричних краєвидів французьких провінцій”, що “пристрасно захоплений кольорами, один із найсильніших і темпераментних кольористів в українському та в європейському малярстві середини ХХ ст.” [13, с. 19].

В.Попович у статті “Українські мистці в Парижі”, розкриваючи діяльність 42 українських мистців у світовому центрі мистецтва, вказує, що на початку ХХ ст. вони “почали прибувати щораз численніше до Парижа”, одні “щоб учитися, другі, щоб оглянути численні музеї, галерії і вистави та подихати паризькою атмосферою, інші, щоб працювати і спробувати щастя на індивідуальних чи збірних виставах”. Деякі з них залишалися тут на довгі роки, а деякі “зосталися на ціле життя” [4, с. 17] і творили “паризьку групу українських мистців”, хоча “офіційної організації мистців не було, але була тісна співпраця при влаштуванні спільних виставок” [4, с. 25]. У 1906–1912 рр. українські мистці гуртувалися довкола Михайла Бойчука, який працював у “новому напрямку – неовізантинізм” [4, с. 18], тобто “шукав синтезу традиційного візантійського мистецтва із сучасним” [4, с. 20]. До найбільш активних мистців, які в міжвоєнний період творили в Парижі, належать подоляни Софія Левицька, Василь Перебийніс, Василь Хмелюк, а також Василь Дядинок, який на короткий час приїздив до Парижу [4, с. 25].

Так, подолянка Софія Левицька впродовж 1905–1937 рр., тобто до самої смерті, перебувала в Парижі, де на початку ХХ ст. разом із О.Архипенком зацікавилися “авангардним паризьким мистецтвом”. О.Архипенко перший почав різьбити кубістичні скульптури, а С.Левицька перші свої “малярські твори komponувала в дусі кубізму”. Їхня участь у перших збірних виставках кубістів викликали бурю протестів і гостру критику [4, с. 20]. Пізнішу її творчість можна зарахувати до постімпресіонізму. Крім малярства вона багато займалася графікою, працювала в техніці дереворізу та оформила своїми дереворізами декілька “бібліофільських локсусових” видань. Саме за графіку французи високо її цінили [4, с. 22].

Визначним “кольористом” був мистець і поет, подолянин Василь Хмелюк, “добрий майстер малих форм – квітів, мертвих природ і більших праць – краєвидів, портретів і людських фігур”. Його умовно зачисляли до експресіоністів: його рисунок “лаконічний, нервовий, часто тривожний, іноді брутальний”, кольори “дуже сильні, контрастові і темнуваті” [4, с. 27].

“Душею і аніматором усяких спільних дій, виставок, дописів до мистецьких журналів і контактів із мистцями” був живописець і графік, подолянин Василь Перебийніс (01.01.1896, с. Малі Пузирки, Красилівського р-ну, Хмельницької обл. – 13.11.1961, Лондон), автор багатьох краєвидів і портретів, театральних декорацій та костюмів, настінних декоративних “мальовил по містах північної Франції, які були знищені під час Другої світової війни”, багатьох ілюстрацій для львівських видань, різних календарів (біля 500 рисунків зберігалися у музеях Львова) [4, с. 30].

Не менш цінними є оприлюднені в часопису праці В.Поповича про Н.Хасевича, відомого “з його упівських дереворитів”, який загинув героїською смертю [10], “Неовізантиністи і псевдовізантиністи в українському іконописному малярстві” [3, с. 126], “Графіка і кераміка Юрія Кульчицького”, “Альбом Анрі Руссо для Архипенка” [11], “Екслібриси Т.Венгриновича і М.Левницького”, “Українська тематика в творах Григора Крука” [7] та ін.

“Нотатки з мистецтва” подавали цінні відомості про індивідуальні, збірні й тематичні мистецькі виставки. Зокрема йдеться про збірні виставки в Парижі (виставка української групи з Парижу, 1930; виставка групи паризьких українських мистців, 1934; виставка трьох: В.Хмелюк, М.Кричевський, В.Перебийніс, 1934; виставка мистців в екзилі, 1947); Львові (Перша виставка АНУМ з участю французьких, італійських, бельгійських мистців та української паризької групи, 1931; виставка Українського товариства прихильників мистецтва, 1932; виставка паризької групи українських мистців з участю французьких та італійських мистців, 1933); Варшаві (ретроспективна виставка українського мистецтва зі збірки Українського національного музею у Львові, 1934); Нью-Йорку (Четверта виставка ОМУА, 1956), в яких приймав участь знайий мистець подолянин В.Хмелюк. Подано відомості і про його індивідуальні виставки в Парижі (1931, 1933, 1935–1939, 1942, 1943, 1945–1951, 1955, 1956, 1960, 1967), Лондоні (1938), Нью-Йорку (1946, 1962), Женеві (1949), Берні (1949), Мюнхені (1958) і Кельні (1964, 1969) [13, с. 20], а також про його виставку в галереї Дюранд-Рюеля в Парижі упродовж 8 червня – 8 липня 1972 р. [13, с. 20; 27].

“Нотатки з мистецтва” також висвітлили відкриття та перебіг: 9-ої виставки праць мистців-українців членів і не членів ОМУА у Нью-Йорку в листопаді 1962 р., де були представлені 87 праць 46 українських мистців із малярства, графіки та скульптури. 7 грудня відбулося прилюдне обговорення виставлених праць, на якому виступили мистці Л.Кузьма і А.Малоца та одночасно відбулася виставка праць подолянина Володимира Січинського [28, с. 43]; 7-ої мистецької виставки жіночої творчості в Українському народному домі в Нью-Йорку організованої 64 Відділом Союз Українок Америки, у якій 27 відомих жінок-мистців,

у т. ч. подолянка Ольга Дядинюк, упродовж 20 жовтня – 3 листопада 1963 р. показали майже 80 праць урізних техніках [29, с. 47; 30]; виставок мистецьких здобуків українського мистця подолянина Володимира Мошинського, його сина Юрія та доньки Оксани, зокрема олії та акварелі в Літературно-Мистецькому Клубі в Нью-Йорку, 22 травня – 5 червня 1966 р. [31]; у Конрад Гілтон готель у Чикаго в рамках конвенції США, 5-7 липня 1968 р. [32]; акварелі, ікони, олії й туш у Банку “Кей Сейвінг енд Лон Ассосіейшен” (Денвер, Колорадо), 26 червня – 10 липня 1970 р. [33]; акварелі у галереї Денвера, 23 січня – кінець лютого 1972 р. [34]; виставки у галереї Мошинських у Денвері, 19 березня – кінець квітня 1972 р. [35]; виставки картин квітів у галереї родини Мошинських у Денвері, відкритої 18 жовтня 1974 р. [36]; художніх полотен у мистецькій галереї Мошинських у Денвері, відкритої 20 червня 1976 р. [37]; 15-ої річної виставки Об’єднання мистців українців в Америці в галереї Літературно-Мистецького Клубу в Нью Йорку в якій впродовж 15-29 грудня 1968 р. 35 українських мистців, у т. ч. й О. Дядинюк, показали 113 праць [38, с. 57]; персональної виставки Ольги Дядинюк у галереї ОМУА в Нью-Йорку в період 12–27 листопада 1978 р., де показано 41 працю, переважно ретроспективи, олії й кілька темпер, створених маляркою в 1947–1978 рр., також видано картковий каталог із однією репродукцією та світлинною молодої малярки (1930 р.) й короткою біографією [39, с. 67; 40]; 12-ої мистецької виставки жіночої творчості в Нью-Йорку, де брала участь подолянка Євгенія Туркало-Розгін [41, с. 67; 42]; виставки мистецьких здобуків семи українських мистців, у т. ч. подолянина Василя Хмелока, впродовж 12 листопада – 10 грудня 1978 р. у галереї Ніагара (Канада) [43, с. 67]; виставки різних творів із мистецької збірки-спадщини Якова та Сузанни Макогін-Розумовських в Українському інституті Америки (Нью-Йорк) 17 грудня 1978 р. – 28 лютого 1979 р., де було показано 34 картини мистця подолянина Василя Дядинюка з його циклу “Володарі України” та інші дуже цінні експонати з посмертного заповіту Макогін-Розумовських [44, с. 69; 45, с. 71; 46]; виставки картин Ольги Дядинюк у галереї ОМУА в Нью-Йорку впродовж 4-15 грудня 1983 р. [47, с. 66; 48]; літніх 1984 р. виставок українських мистців у Гантері (Нью-Йорк), зокрема в мотелі “Ксеня” (30 червня); у власних галереях Я.Вижницького та Л.Морозової (1 липня) [49]; 22 українських мистців, у т. ч. Ольги Дядинюк, в Українському культурному осередку при церкві св. Івана Хрестителя (7 липня – кінець серпня) [50, с. 71]; індивідуальної виставки Ольги Дядинюк у Никифоряківці (15 липня) [49]; 79 виставок і “відчитів на мистецькі теми” в 1990 р. [8] та ін.

На сторінках цього “престижного і самотнього мистецького журналу поза межами України” [7] подано “багату мистецьку хроніку й інформацію про діяльність Української мистецької студії у Філадельфії” [11] та її членів. Зокрема, 15 грудня 1962 р. Наукове Товариство ім. Шевченка влаштувало в Українському інституті Америки (Нью-Йорк) наукову конференцію щодо вшанування пам’яті професора В.Січинського. На конференції професори Д.Горняткович, Б.Загайкевич, А.Малюца та архітектор І.Жуковський в своїх доповідях порушували “різносторонньо життя і творчість проф. В.Січинського” та звернули “окрему увагу

на залишені в рукописах праці, особливо на значення “Словника українських мистців” від найдавніших часів аж до сучасної доби”. Доповідачі зауважили, що “видання цього словника ОМУА вже кілька років тому, ще за життя проф. Січинського, порушувало, шукаючи можливостей видання цієї дуже цінної для української мистецької культури праці”, але безрезультатно [28, с. 43]. А також короткі повідомлення про родину українських малярів Мошинських – батька Володимира, доньку Оксану та сина Юрія з Денвера [51]; про статтю у газеті “Сандей Денвер Пост” від 29 березня 1968 р. з великою пів сторінки репродукцією великого релігійного образу знятого з хреста Христа та чотирьох постатей, похилених над Ним, у т. ч. Матері Божої роботи В.Мошинського, а також подано світліну “абсолютки високої мистецької школи” О.Мошинської, яка нахилившись “над столом з усмішкою розмальовує українські вишивки, пригтовляючи їх до книжки, яка має незабаром вийти” [22; 52]; про статтю Вероніки Долян “Подорож родини на волю” про родину Мошинських із їхніми світлинами та світлинами ікон і картин у газеті “Сандей Денвер Пост” від 19.01.1969 р. [22; 53]; про те, що 17 вересня 1986 р. Володимира Мошинського вшановано титулом “The American by Choice” за “серію образів з історії стейту Колорадо” [54]; про ініціативу галереї Мошинських проведення щовівторка з 1 квітня 1971 р. 5-хвилинних англомовних доповідей “Рефлекшенс он Арт” про мистецтво [55]; про підписання Ю.Мошинським договору з радіо Денвера щодо проведення в 1972 р. 5-хвилинних радіопередач про мистецтво [56].

“Нотатки з мистецтва” подавали багато чорно-білих та кольорових репродукцій мистецьких “оліїв, акварель, акрилів, різьб” [12], лише станом на 1979 р. подано 257 [5] “малярських, графічних і скульптурних праць” [11], “не лише знаних, а й початкуючих авторів” [3, с. 125] які працювали, або працюють поза межами України, із зазначенням назви твору, автора, року створення й техніки. Загалом, це лінорит Я.Гніздовського “Конвалії”; кольоровий твір Ю.Нарбути “Еней, ілюстрація до Енеїди”; відбитки поліхромій М.Дмитренка з церкви св.Юра в Нью-Йорку; репродукція Б.Крюкова “Дон Кіхот” [7]; портрет скульптора В.Сім’янцева роботи П.Мегики; “кольористично багатий портрет австралійського поета Андрю М.” роботи Т.Мисака [9]; портрет старшої жінки роботи Є.Курилович-Чапельської [10]; ліногравюри І.Селіванова “Києво-Печерська Лавра” і “Золоті Ворота”, В.Куткіна “Музей Шевченка в селі Шевченка”, Ю.Зубковського “Форт Шевченка. Верба посаджена Т. Г.Шевченком”; Ю.Логвина “Будівництво Канівської ГЕС” [16, с. 50-53]; світлина 1930 р. групи 23 українських мистців у Парижі, де в другому ряді зліва направо п’ятим стоїть подолянин Василь Хмелюк [57]; хрест священничий з XII ст. та антїмінси з минулих віків; “поважний документ, який вказує до якої спільноти себе опредїлював” відомий скульптор О.Архипенко [5] та ін. Зокрема, В.Січинський в праці “Сучасна українська книжна графіка”, подає репродукції зразків книжної графіки, в т. ч. обкладинок роботи С.Баляса, М.Бутовича, Я.Гніздовського, С.Гординського, П.Ковжуна, Е.Козака, В.Кричевського, Ю.Нарбути; еклїбрису Н.Хасевича; листівок М.Михалевича; ілюстрацій М.Бутовича і Е.Козака та ін. [18, с. 16-36].

А також репродукції праць мистців-подолян: есклібриси Є. Туркало-Розгін [41]; печатка М. Битинського [58, с. 56]; мистецькі здобутки В. Дядиного: портрети професора Шендірика (Архіваря Митрополита А. Шептицького) [59, с. 73], дружини Ольги з Козакевичів (1942, темпера), Князь Ігор (914–946) (1931–1932, темпера) та Л. Яцкевича у Філадельфії (кольорова темпера), полотна “Преображення” (композиція на поліхромію, темпера), “Успіння”, Страдче біля Львова (1932, темпера), Княгиня Ольга (946–960) (1931–1932), (темпера) [24, с. 31–34], “Св. Князь Володимир (980–1015)” [60, с. 8]; полотна В. Хмелока “Натюр-морт” (1940, олія) [13, с. 15], “Голова дівчини” (1945, олія) [61], “Краєвид” (1945, олія) [62], “Порт” (1948, олія кольорова) [63], “Краєвид над морем” (1949, олія) [64], “Профіль Філетти” (1954, олія кольорова) [13, с. 18], “Хлопець у червоному” (1954, олія) [13, с. 13], “Соняшники” (1955, олія кольорова) [65], “Краєвид із Франції” (1960, олія) [66]; полотна В. Мошинського “Портрет директора школи” (1947, олія) [67, с. 45; 68] і “Мойсей” (олія) [69]; полотна О. Новаківського “Автопортрет” (1911, олія) [70], “Жінка в саду” (олія) [71] і “Митрополит Андрей Шептицький” (1920/1921, вугіль на полотні) [72]; малюнок О. Повстенка роботи М. Шрамченка (олівець, 1945) [73]; мистецькі твори С. Левицької: “Автопортрет” (кольоровий шовкодрук), кінцівка до книжки Поля Валері “Ле Серпан” (1926), дереворізи “Збір яблук”, “Ілюстрації до М. Гоголя” (1921), ілюстрація “Жуєвільський Літопис” і “Заставка до Ревю Мюзікаль”, лінорит “Визволення України” (1919), “Винозбір” (1933, олія), есклібрис [26, с. 35–41]; інші чорно-білі репродукції та ілюстрації, що охоплюють різні роди мистецтва: краєвиди, мертву природу, портрети, релігійне мистецтво, архітектуру та різьбу різних малярських напрямів [8; 9; 10]. Зокрема світлини мозаїки “У пошуках кращого майбутнього” на фронтній стіні галереї Мошинських у Денвері (Колорадо), роботи В. Мошинського, О. Мошинської, Ю. Мошинського [74]; побудованих за проектами відомого архітектора В. Січинського сакральних споруд – “Церква в Уніон да Вікторія” (Парана, Бразилія) [75, с. 57], “Церква в Пряшівщині. 1939” [76] та однієї з останніх праць “Нагробник на могилі бл. п. Романа Савицького” (Філадельфія) [77, с. 45]; світлина проекту церкви [de l’eglise ukrainienne orthodoxe saint Simon a Paris] О. Повстенка [78]; світлина знищеної більшовиками в 1934 р. церкви Різдва Христового в Києві 1814 р., архітектор Андрій Миленський [15]; світлина проекту Р. і С. Бабулевичів надгробника на могилі О. Повстенка в Бавнд Бруку [79]. На думку І. Кейвана, ілюстрації в щорічнику, це “галерея нашого мистецтва ретроспективного характеру: різних стилів, напрямків, манер, різних жанрів, включно з репродукціями праць учнів Української мистецької студії” [2, с. 61].

Часопис подавав ґрунтовні статті-некрологи присвячені пам’яті померлих мистців: М. Андрієнка-Нечитайла, О. Архипенка, Д. Горняткевича, О. Грищенка, М. Кміта, П. Ковжуна, Б. Крюкова, Р. Лісовського, П. Омельченка, В. Цимбала, Л. Геца, Б. Лучаковського, С. Зарицької-Омельченко [3, с. 125; 11]. Відомого мистця-малювача (середню освіту отримав у Кам’янці-Подільському – авт.), викладача школи прикладного мистецтва й інших фахових шкіл у Варшаві, основника і голова мистецького гуртка “Спокій” у Варшаві, основника ОМУА, основного

і довголітнього директора Української мистецької студії у Філадельфії, редактора і видавця часопису “Нотатки з мистецтва” та “Книги творчості українських мистців поза Батьківщиною”, промотора мистецького життя у Філадельфії, члена УВАН та НТШ в Нью-Йорку, співорганізатора та учасника багатьох мистецьких виставок у Берліні, Варшаві, Львові, Празі та інших містах Європи, Канади і США, Петра Мегика (24.06.1899, Буковина – 26.08.1992, Філадельфія), який похований на історичному українському православному цвинтарі св. Андрія в Бавнд Бруку [80; 81]. А також мистців-подолян Софію Левицьку [3, с. 125], заступника голови ОМУА, архітектора і графіка, історика мистецтва, професора Володимира Січинського (24.06.1894, Кам’янець-Подільський – 25.06.1962, Нью-Йорк), який також похований на українському цвинтарі в Бавнд Бруку [82, с. 45] та інші короткі життєписи, завжди зі світлиною, якщо її вдається дістати, про 41 мистця, станом на 1979 р. [5].

Зокрема подано некрологи про подолян: українського мистця і геральдика, Миколу Битинського (24.11.1893, Літин – 24.12.1972, Торонто), автора праць: “Альбом гербів українських земель” (32 табл.), “Герби українських гетьманів” (20 табл.), “Уніформи Українського Війська доби Визвольної Боротьби 1917–21 рр.” (186 табл.) та цілого ряду відзнак, надгробників-пам’ятників, хоругв і знамен, стягів, обкладинок для журналів і книжок [83, с. 68]; архітектора, мистецтвознавця і мистця, “закоханого у красу мистецтва України” Олексу Повстенка (25.02.1902, с.Хашцова, Поділля – 15.01.1973, Вашингтон), автора монументальної праці “Катедра св. Софії в Києві” (Нью-Йорк, 1954) в українській і англійській мовах, редактора і видавця журналу “Золотоверхий Київ”, співробітника журналу “Нотатки з мистецтва”, який “усе своє життя прожив у святому горінні перед силою й величчю українського мистецтва” [84, с. 67]; графіка та ілюстратора книг Євгенію Туркало-Розгін (29.03.1895, с. Немиринці, Городоцький р-н, Хмельницька обл. – 19.06.1980, Дітройт), яка в 1919 р. працювала в групі М.Бойчука при “розмальовуванні Луцьких касарень”, як художній керівник у Видавництві “Книгоспілка” (Харків), де виконала 75 обкладинок, у США виконувала ілюстрації до казок Мосендза, для дитячого журналу “Соняшник”. Похована на історичному цвинтарі в Бавнд Бруку [41, с. 67]; видатного представника української Паризької школи малярства, мистця-майлора та поета, найславнішого українського кольориста ХХ ст., Василя Хмелюка (1903–1986) [3, с. 125; 85, с. 55], автора багатьох композицій з людськими фігурами, квітами, мертвою природою та красвидами, які відзначаються “передовсім прекрасними шляхетними кольорами”, учасника мистецьких виставок у різних галереях Парижу і Нью-Йорку, в інших мистецьких осередках Європи, численних ліричних поезій [85, с. 55], який разом із Грищенком та Андрієнко-Нечитайлом входив у склад трійці найкращих українських майлярів Парижа, українського різьбляра, скульптора і майляра Андрія Дарагана (†1987), творця пам’ятника Тараса Шевченка в Вінніпезі [8]; мистця-майлора, найстаршого іконописця в еміграції, портретиста Володимира Мошинського (18.06.1895, Турбів, Вінницька обл. – 12.09.1988, Денвер), учасника Визвольних змагань українського народу 1917–1921 рр.,

церковного маляра, що розмалював багато церков в Ізмаїлі, автора великої кількості ікон, понад сотні портретів, у т. ч. югославського короля Олександра і “відомого піонера радіомовлення та творця сінерами (широкоекранного кінового образу)”, поета Ловелла Томаса, співавтор (разом із сином Юрієм та дочкою Оксаною) серії портретів, що “представляли минуле стейту Колорадо”, власника мистецької галереї в Денвері [67, с. 45-46]; найвизначнішого митця ХХ ст., маляра та графіка Петра Холодного мол. (1902–1990), автора багатьох ікон, вітражів, мозаїк, який розмальованим ним церквам “надав обличчя опертого на традиціях нашого релігійного малярства, вплітаючи в нього елементи модерного мистецтва та виразно відчуту присутність української духовності” [10].

Часопис також оприлюднював стислі повідомлення про творчий і життєвий шлях із зазначенням дати й місця народження і смерті, місця поховання померлих українських мистців-емігрантів, у т. ч. й мистців-подолян [1, с. 3]: архітектора, графіка, історика мистецтва, Володимира Січинського (24.06.1894–25.06.1962) [86]; графіка Олександра Пашенка (01.09.1906, с. Лука, Немирівський р-н, Вінницька обл. – 13.06.1963, Київ) [87]; мистця-геральдиста Миколу Битинського (24.11.1893 – 24.12.1972) [83]; архітектора, мистецтвознавця Олексу Повстенка (25.02.1902 – 15.01.1973) [84]; графіка Євгенію Туркало-Розгін (29.03.1895 – 19.06.1980) [41; 87]; мистця Василя Хмелюка (31.07.1903 – 02.11.1986) [85]; маляра, іконописця, портретиста Володимира Мошинського (18.06.1895 – 12.09.1988) [67]. “Нехай їх велика любов, – пише П.Мегик, – до мистецької культури України буде дороговказом для українських молодих мистців на чужині, які не мали щастя виростати на своїй землі, серед свого народу” [84, с. 67].

Незмінний головний редактор часопису П.Мегик і члени редколегії – П. Андрусів, М. Дмитренко, В. Дорошенко, С. Рожок, М. Стругинська, В. Шиприкевич, митці й мистецтвознавці які активно співпрацювали з журналом – Є. Блакитний, С. Гординський, В. Кармазин-Каковський, І. Кейван, О. Тарнавський, Л. Кузьма, П. Лопата, М. Скала-Старицький [3, с. 124-125], Я. Гніздовський, Д. Горняткевич, В. Кричевський, В. Павловський, В. Пачовський та багато інших [12], зробили значний внесок у популяризацію українського мистецтва: архітектури, малярства, графічного мистецтва, скульптури, народного й ужиткового мистецтва, творчої спадщини українських мистців, у т. ч. й мистців, вихідців із Подільського краю.

І. Кейван у статті “35 літ праці мистців у Філядельфії” (1985) оцінюючи значення щорічника стверджує, що за своїм “високоякісним змістом та репродукціями” часопис “можна сміливо вважати, свого роду, енциклопедією українського мистецтва”, а з його “багатих” матеріалів “може користати не один мистецтвознавець” адже “Нотатки з мистецтва”, це “прецінний скарб” [2, с. 61-62]. На його ж думку, писати без “Нотаток з мистецтва” “історію еміграції було б неможливо, як і неможливо буде написати повну історію українського мистецтва без матеріалів, що зібрані” в журналі. Адже часопис дає “картину мистецького життя поза Батьківщиною”, матеріал для історії, а також “дає обриси, напрямок стремління, ширину засягу і досягнень” українських мистців-емігрантів [5].

Мистецтвознавець В. Баран стверджує, що часопис “Нотатки з мистецтва”

тридцять літ “радував любителів мистецтва своєю єдиною появою кожного року” та “своїми статтями, звітами про події в українському мистецькому світі”. Цей “єдиний, незаступимий” журнал був “жвавим, речевим джерелом інформації, про пульс мистецької живучості діяспори і до певної міри, краю”. Щорічник давав “не тільки поодиноким” українським мистцям можливість “показати світові свої надбання”, але й можливість українським мистецтвознавцям та історикам мистецтва оприлюднювати статті, які “інакше ніколи не були б написані та опубліковані” [10].

Ю. Турченко, характеризуючи україномовний мистецький щорічник “Нотатки з мистецтва”, пише, що він впродовж “трьох десятиліть поза межами України” був “вагомим і унікальним явищем в українському мистецькому житті та мистецтвознавстві”, “найбільш солідним та найбільш поліграфічно досконалим” періодичним мистецьким виданням українців США, Канади, Західної Європи, Південної Америки та Австралії [3, с. 124]. Завдяки самовідданій і безкорисній праці групи мистців-ентузіастів – членів редколегії “єдиного українського журналу мистецтва на терені Америки” [8], “українська культура збагатилася корисним періодичним виданням, яке є всі підстави оцінити, як важливий внесок у розвиток українського мистецтва і мистецтвознавства” [3, с. 126]. Матеріали часопису є досить цінними для сучасних українських дослідників, адже вони дозволяють по-новому розкрити життєві шляхи, мистецьку діяльність і творчі здобутки подільських мистців, які жили і творили в еміграції.

Список використаних джерел і літератури

1. Карпенко, В. Показчик змісту журналу “Нотатки з мистецтва” / Віра Карпенко // Пам’ятки України : історія та культура (Київ). – 2008. – № 4. – С. 2-123.
2. Кейван, І. 35 літ праці мистців у Філядельфії / Іван Кейван // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1985. – Ч. 25. – С. 61-63.
3. Турченко, Ю. “Нотатки з мистецтва” як явище в українському мистецтвознавстві / Юрій Турченко // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1990. – Ч. 30. – С. 17-19; Пам’ятки України. Історія та культура (Київ). – 2008. – № 4. – С. 124-126.
4. Ладжинський, В. Українські мистці в Парижі / [Володимир Попович] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1973. – Ч. 13. – С. 17-33.
5. Сімянцев, В. “Нотатки з мистецтва” з аспекту пройдених років / В. Сімянцев // Свобода (Нью-Йорк). – 1979. – Ч. 250. – 2 листопада. – С. 6.
6. Андрусів, П. Огляд українського мистецького життя в ЗСА / Петро Андрусів // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 15-21.
7. Лопата, П. “Нотатки з мистецтва” / Павло Лопата // Свобода (Нью-Йорк). – 1987. – Ч. 80. – 29 квітня. – С. 6.
8. Баран, В. Про вартісний мистецький журнал / Володимир Баран // Свобода (Нью-Йорк). – 1988. – Ч. 205. – 27 жовтня. – С. 3.
9. Баран, В. Нове число “Нотаток з мистецтва” / Володимир Баран // Свобода (Нью-Йорк). – 1990. – Ч. 52. – 20 березня. – С. 3.
10. Баран, В. Чи останнє число “Нотаток з мистецтва”? / Володимир Баран // Свобода (Нью-Йорк). – 1991. – Ч. 159. – 21 серпня. – С. 2.

11. Відділ ОМУА у Філадельфії видав уже 12-ий випуск “Нотаток з мистецтва” // Свобода (Нью-Йорк). – 1972. – Ч. 142. – 5 серпня. – С. 3.
12. Появилось чергове число журналу “Нотатки з мистецтва” // Свобода (Нью-Йорк). – 1974. – Ч. 158. – 31 серпня. – С. 4.
13. Попович, В. Василь Хмелюк (1903–1986) / Володимир Попович // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1988. – Ч. 28. – С. 11-20.
14. Пачовський, Р. Десять років Об’єднання Мистців Українців в Америці / Роман Пачовський // Свобода (Нью-Йорк). – 1962. – Ч. 139. – 24 липня. – С. 2.
15. Повстенко, О. З рідним народом – до вершин рідного мистецтва / Олекса Повстенко // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1966. – Ч. 5. – С. 5-9.
16. Повстенко, О. Мистецька данина Шевченкові у творчості київських графіків / Олекса Повстенко // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1966. – Ч. 4. – С. 49-55.
17. Мегик, П. За рівень культурних явищ / Петро Мегик // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1964. – Ч. 2. – С. 5-9.
18. Січинський, В. Сучасна українська книжна графіка / Володимир Січинський // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1966. – Ч. 4. – С. 15-38.
19. Жила, В. Мистець кольористичного багатства / Володимир Жила // Свобода (Нью-Йорк). – 1992. – Ч. 225. – 27 листопада. – С. 2.
20. Жила, В. Мистець кольористичного багатства / Володимир Жила // Свобода. – 1992. – Ч. 226. – 28 листопада. – С. 2.
21. Райнер, І. Філадельфійські сенйори вшанували мистців П.Мегика і В.Сім’янцева / Ірина Райнер // Свобода (Нью-Йорк). – 1990. – Ч. 50. – 16 березня. – С. 3.
22. Успіхи мистецької родини Мошинських // Свобода (Нью-Йорк). – 1969. – Ч. 83. – 6 травня. – С. 5.
23. Скала-Старицький, М. Василь Хмелюк / М. Скала-Старицький // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1967. – Ч. 6. – липень. – С. 47-48.
24. Гординський, С. Василь Дядинюк / С. Гординський // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1975. – Ч. 15. – С. 29-35.
25. Мазур, К. Спогад про О. Новаківського / Кирило Мазур // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1986. – Ч. 26. – С. 37-38.
26. Попович, В. Софія Левицька (1874-1937). До 30-ліття смерті / Володимир Попович // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1968. – Ч. 7. – С. 33-42.
27. Хмелюк, В. [твори]. Париж // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1973. – Ч. 13. – С. 78.
28. Наукове Т-во ім. Шевченка влаштувало в Нью-Йорку 15 грудня 1962 р. в Українському Інституті Америки наукову Конференцію для вшанування пам’яті професора Володимира Січинського // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1963. – Ч. 1. – С. 43.
29. В Українському Народному Домі в Нью Йорку від 20 жовтня до 3 листопада 1963 р. відбулася сьома Мистецька Виставка жіночої творчості // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1964. – Ч. 2. – С. 47.
30. 7-ма вист[авка] жіночої творчості: 80 праць у різн[их] техніках // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1964. – Ч. 2. – С. 47.
31. Мошинський В., Мошинська О., Мошинський Ю. [олії, акварелі]. Нью-Йорк // Нотатки з мистецтва (Філадельфія). – 1966. – Ч. 5. – С. 64.

32. Мошинські, родина (батько, донька, син). Шікаго // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1968. – Ч. 8. – С. 59.
33. Мошинський В. [олії, ікони], Мошинська О. [олії, акварелі], Мошинський Ю. [олії, туші] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1971. – Ч. 11. – С. 64.
34. Мошинська О. [акварелі]. Денвер // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1972. – Ч. 12. – С. 66.
35. Мошинські Вол[олодимир], Окс[ана], Юрій [праці]. Денвер // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1972. – Ч. 12. – С. 68.
36. Мошинські. Гал[ерія] родини Мошинських мала вист[авку] картин квітів у Денвері, Колорадо // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1975. – Ч. 15. – С. 70.
37. Відкрито мистецьку галерію Мошинських у Денвері, Колорадо // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1976. – Ч. 16. – С. 72.
38. У нас. Мистецька хроніка // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1968. – Ч. 8. – С. 57.
39. У галерії ОМУА в Нью Йорку відбулася виставка картин Ольги Дядинок / // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 67.
40. Дядинок О. [ретроспективи, олії, темпері] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 67.
41. Євгенія Туркало-Розгін (1895-1980) [некролог] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1981. – Ч. 21. – С. 67.
42. Туркало-Розгін Є. Екслібриси // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1981. – Ч. 21. – С. 67.
43. У галерії Ніягара, в Канаді, влаштовано виставку праць українських мистців // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 67.
44. Мистецька хроніка. У нас // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1979. – Ч. 19. – С. 69.
45. Український Інститут Америки в Нью Йорку влаштував виставку “Володарі України” із збірки Якова і Сузанны Макогін-Розумовських // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 71.
46. “Володарі України” В.Дядинюка та ін[ших] мистців картини й ін[ші] цінні експонати із збірки Я. і С. Макогін-Розумовських // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 71; 1979. – Ч. 19. – С. 69.
47. Виставку картин Ольги Дядинок влаштувало Об’єднання Мистців Українців Америки // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 66.
48. Дядинок О. [картини] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 66.
49. Літні [1984] виставки українських мистців у Гантері // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 71.
50. Виставка творів 22 українських мистців // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 71.
51. Мошинський В., Мошинська О., Мошинський Ю. [малярство]. Денвер, Колорадо // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1966. – Ч. 4. – С. 68.
52. “Денвер Пост” від 29.03.1969 вмістила репродукцію плащини В. Мошинського // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1969. – Ч. 9. – С. 61.
53. Газета “Сандей Денвер Пост” від 19.01.1969 вмістила статтю В.Долен про

родину Мошинських // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1969. – Ч. 9. – С. 61.

54. Володимира Мошинського вшановано титулом “The American by Choice” // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1987. – Ч. 27. – С. 72.

55. З ініціативи галерії Мошинських (Денвер, Колорадо) // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1971. – Ч. 11. – С. 66.

56. Юрій Мошинський підписав угоду з радіо Денвера // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1972. – Ч. 12. – С. 65.

57. Група українських мистців у Парижі. 1930 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1966. – Ч. 5. – С. 49.

58. Микола Битинський: Печатка // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1968. – Ч. 7. – С. 56.

59. Василь Дядинок (1900–1944): Портрет проф. Шенідрика (Архіваря Митр. А.Шептицького) // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1977. – Ч. 17. – вересень. – С. 73.

60. Василь Дядинок (1900–1944): Св. Князь Володимир (980-1015) // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1989. – Ч. 29. – С. 8.

61. Хмелюк В. Голова дівчини. 1945 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 13.

62. Хмелюк В. Краєвид. 1945 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1981. – Ч. 21. – С. 36.

63. Хмелюк В. Порт, 1948 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1988. – Ч. 28. – С. 3.

64. Хмелюк В. Краєвид над морем. 1949 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1987. – Ч. 27. – С. 55.

65. Хмелюк В. Соняшники. [1955] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1967. – Ч. 6. – С. 49.

66. Хмелюк В. Краєвид із Франції. 1960 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1967. – Ч. 6. – С. 46.

67. Володимир Мошинський (1895–1988) [некролог] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1988. – Ч. 28. – С. 45-46.

68. Мошинський В. Портрет директора школи. 1947 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1988. – Ч. 28. – С. 45.

69. Мошинський В. “Мойсей” // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1975. – Ч. 15. – С. 56.

70. Новаківський О. Автопортрет. [1911] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1966. – Ч. 5. – С. 21.

71. Новаківський О. Жінка в саду // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1966. – Ч. 5. – С. 20.

72. Новаківський О. Митрополит Андрей Шептицький. 1920/21 // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1984. – Ч. 24. – С. 3.

73. Шрамченко М. О. Повстенко, нарис із 1945 р. / М. Шрамченко // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1968. – Ч. 8. – С. 68.

74. Мошинський В., Мошинська О., Мошинський Ю. “У пошуках кращого майбутнього” // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1977. – Ч. 17. – С. 36.

75. Січинський Володимир: Церква в Уніон да Вікторія, Парана, Бразилія // Нотатки

з мистецтва (Філядельфія). – 1968. – Ч. 8. – С. 57.

76. Січинський В. Церква в Пряшівщині. 1939. // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1967. – Ч. 6. – С. 52.

77. Січинський В. Нагробник на могилі бл. п. Романа Савицького в Філадельфії // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1963. – Ч. 1. – С. 45.

78. Повстенко О. Проект церкви [de l'église ukrainienne orthodoxe saint Simon a Paris] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1973. – Ч. 13. – С. 3.

79. Нагробник на могилі О. Повстенка в Бавнд Бруку // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1978. – Ч. 18. – С. 63.

80. У Філядельфії помер мистець П. Мегик // Свобода (Нью-Йорк). – 1992. – Ч. 165. – 28 серпня. – С. 1.

81. Петро Мегик [Некролог] // Свобода (Нью-Йорк). – 1992. – Ч. 168. – 2 вересня. – С. 3.

82. “В. Й. П.”. Бл. п. Володимир Січинський [некролог] / В. Й. П. // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1963. – Ч. 1. – С. 45.

83. “П. М.” Микола Битинський (1893-1972) [Петро Мегик] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1973. – Ч. 13. – червень. – С. 68.

84. “П. М.” Олекса І. Повстенко (1902-1973) [Петро Мегик] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1973. – Ч. 13. – С. 67.

85. “В. Ш.” Василь Хмелюк (31 липня 1903 – 2 листопада 1986) [некролог] / В. Ш. // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1987. – Ч. 27. – С. 55.

86. Володимир Січинський, архітект, графік, історик мистецтва // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1963. – Ч. 1. – С. 45.

87. “П. М.”. Олександр Пашенко, графік / [Петро Мегик] // Нотатки з мистецтва (Філядельфія). – 1964. – Ч. 2. – С. 50.

Anatoly Trembitsky

**Manuals of the annuals Ukrainian artists in America Association
“The Notes of Art” (Philadelphia) as for lives and creative work
of artists from Podillya**

A history of foundation, development and reasons of suspension of publishing the artistic annuals Ukrainian artists in America Association, yearbook “The Notes of Art” (Philadelphia, 1963–1990) which consistently described “phenomena and events in Ukrainian art and spiritual culture” and eventually became an important phenomenon and event in artistic life of Ukrainian diaspora in artistic life of Ukrainian diaspora in many counties of the world and particularly Ukraine.

Contribution of the Ukrainian artistic manual to the enlightening on its pages the artistic life of significant Ukrainian artists-immigrants, born in Podillya or whose life and creative works are connected with Podillya land is described.

Precious artistic articles about creative activity and heritage of the Ukrainian extended family of painters Volodymyr, Yuriy and Oxana Moshynsky were published in the yearbook. A descendant of a famous Cossacks' clan significant artist and a great poet Vasyl' Kmelyuh about one of the “remarkable persons” of western Ukrainian art Vasyl' Dyadymyuk; painter and pedagogue Oleksa Novakivskyi; well-known

art-critic architect Volodymyr Sichynskiy; artist-painter and graphist Sophia Levytska author of a plenty of landscapes and portraits, scenery and costumes, wall decorations Vasyl' Perebyinis are also mentioned.

The attention is paid to the fact that on the pages of fashionable and lonely artistic magazine out of Ukraine data about individual, gathered and topical artistic exhibitions of Vasyl' Khmelyuk, Vasyl' Perebyinis, Volodymyr Sichynskiy are given. Olga Dyadynyuk, Volodymyr, Yuriy and Oxana Mushynsky, Evhenia Jurkalo-Rozgin are also mentioned.

About "rich artistic chronicals and information about activity of Ukrainian artistic studio in Philadelphia" and its colourful reproductions of artistic works of V. Sichynskiy, E. Turkalo-Rozgin, M. Bytynskiy, V. and O. Dyadynyuky, O. Povstenko, S. Levytska, V., O. and Yu. Mushynsky; articles dedicated to the memory of dead artists of Podillya are published: Sophia Levytska, Volodymyr Sichynskiy, Mykola Bytynskiy, Oleksa Povstenko, Evhenia Jurkalo-Rozgin, Vasyl' Kmelehuh, Volodymyr Moshynskiy, Oleksandr Pashchenko.

As a conclusion "The Notes of Art" made an important contribution in popularization of the Ukrainian art: architecture, painting, graphical art, sculpture, folk and everyday art, creational heritage of Ukrainian artists including artists from Podillya.

The materials are valuable for modern Ukrainian researchers, because they give an opportunity to disclose lives and artistic activity and heritage of Podillya artists who lived and created in emigration.

Keywords: *manuals, Ukrainian artists in America association, "The Notes of Art", artists from Podillya, Volodymyr Sichynskiy, Oleksa Povstenko, Sophia Levytska, Olga Dyadynyuk, Vasyl' Dyadynyuk, Vasyl' Kmelehuh, Volodymyr Moshynskiy, Mykola Bytynskiy, Evhenia Jurkalo-Rozgin, Oleksa Novakivskiy, Vasyl' Perebyinis, Oleksandr Pashchenko, 1963–1990.*

А.М. Трембицкий

**Журнал "Нотатки з мистецтва" (Філадельфія) об'єднання
художників українців в Америці о життєвому шляху
і творчєської дєятєльностї художників-подольцїв**

В статтє раскрыто исторію возникновєния, развитія и причины прекращєния изданія искусствєведчєского журнєла Об'єднанія художників українцїв в Америці, єжєгодника "Нотатки з мистєцтва" (Філадельфія, 1963–1990), который последоватєльно "фіксировал" "явлєния и события в украинском искусствє и духовной культурє" и стал значитєльным явлєнием и событием в художєственной життє украинской диаспоры во многих странах мира и України, в частнєсти.

Раскрыто вклад украинского искусствєведчєского журнєла в отражєнии на єго страницах художєственной життє известных украинских художников-эмигрантов, урожєнцїв Подолья, а также тех, чья життє или творчєство

связаны с Подольским краем. В частности, в ежегоднике были опубликованы ценные искусствоведческие статьи о творческой деятельности и художественном наследии семьи художников Владимира, Юрия и Ксении Мошинских; о наследнике славного казацкого рода, известного художника экспрессионистского стиля и великого поэта Василия Хмелюка; об одной из “маркантных личностей” западно-украинского искусства в междувоенный период Василие Дядинюке; о живописце и педагоге Алексее Новаковском; известном искусствоведке, архитекторе Владимире Сичинском; о художнике и графике Софии Левицкой; об авторе многих пейзажей и портретов, театральных декораций и костюмов, настенных декоративных “художеств” Василии Перебийносе.

В статье обращается внимание на то, что на страницах “престижного и единственного искусствоведческого журнала за пределами Украины” поданы ценные сведения об индивидуальных, сборных и тематических художественных выставках Василия Хмелюка, Василия Перебийноса, Владимира Сичинского; Ольги Дядинюк, Владимира, Юрия и Ксении Мошинских, Евгении Туркало-Разгон; о “богатой художественной хронике и информации о деятельности Украинской художественной студии в Филадельфии” и ее членов: В. Сичинского, В., Ю. та К. Мошинских; опубликованы черно-белые и цветные репродукции художественных работ В. Сичинского, Е. Туркало-Разгон, Н. Бытынского, В. и О. Дядинюков, А. Повстенка, С. Левицкой, В., К. та Ю. Мошинских; опубликовано статьи-некрологи посвященные памяти умерших художников: Софии Левицкой, Владимира Сичинского, Николая Бытынского, Алексея Повстенка, Евгении Туркало-Разгон, Василия Хмелюка, Владимира Мошинского, Александра Пащенко.

Делается вывод о том, что “Нотатки з мистецтва” сделали значительный вклад в популяризацию украинского искусства: архитектуры, живописи, графического искусства, скульптуры, народного искусства, творческого наследия украинских художников, в т.ч. и художников, выходцев из Подольского края. Его материалы очень ценны для современных украинских исследователей, потому что они дают возможность в новых аспектах раскрыть жизненный путь, художественную деятельность и творческие достижения подольских художников, которые жили и созидали в эмиграции.

Ключевые слова: журнал, Объединение художников украинцев в Америке (ОМУА), “Нотатки з мистецтва”, художники-подольяне, Владимир Сичинский, Алексей Повстенко, София Левицкая, Ольга Дядинюк, Василий Дядинюк, Василий Хмелюк, Владимир Мошинский, Николай Бытынский, Евгения Туркало-Разгон, Алексей Новаковский, Василий Перебийнос, Александр Пащенко, 1963–1990 гг.

Одержано 3 червня 2014 року